

KORONA
ÉS
KORONÁZÁS

ÜNNEPI EMLÉK 1892. JUNIUS 8-ÁRA

IRTÁ

LATKÓCZY MIHÁLY

FŐGYMN. TANÁR

BUDAPEST ÉS EPERJES
DIVALD KÁROLY FIAI KIADÁSA
1892

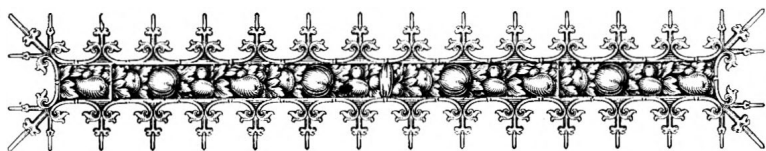

FÉNYNYOMATOK ÉS CZINKOGRAFIÁK DIVALD KÁROLY FIAI MŰINTÉZETÉBŐL.

* * *

KÓSCH ÁRPÁD KÖNYVNYOMTATÓ-INTÉZETÉBŐL EPERJESEN.

BEVEZETÉS.

A magyar nemzetnek egyik jellemvonását a *multakhoz való kegyeletes ragaszkodáson kívül* alkotmányának és ez alkotmány ezredéves emlékeinek rajongó szeretete képezi. E jellemvonás mélyen rejlik nemzetünkben és közéletünkben mindannyiszor megnyilatkozik, valahányszor az események ehhez alkalmat nyújtanak. A nemzeti öröm és gyász napjaiban egyaránt mutatkozik e jellemvonás és bizonyos méltósággal ruházza fel népünket, megőrizve azt egyfelül a tétlen csüggedéstől, másfelül az önteltség tomboló kitöréseitől.

A multak iránt való kegyelettel kapcsolatosan azonban még egy vonás húzódik végig piros fonálként a magyar történeten: a *nemzet ragaszkodása uralkodójához, törvényesen megkoronázott királyához*. Valahányszor a nemzet sorsát koronás királyának kezébe letette, oly bizalommal viseltetett iránta, melyet megingatnia külbefolyásnak soha sem sikerült. Oly kiváló tulajdona ez népünknek, hogy századok nem változtathattak rajta és ma, a huszadik század küszöbén, egy hatalmas társadalmi forrongásnak közepette a magyar ép oly szókimondó és

a mellett királya iránt ép oly odaadó hűséggel viseltetik, mint akkor, midőn első királyainak homlokán a szent kenet helyét tisztelni és engedelmes hódolattal fogadni megtanulta.

Ez a százados hűség imposans módon nyilatkozik e sorok írásakor, midőn a nemzet hőn szeretett uralkodója, I. Ferencz József király megkoronáztatásának negyedszázados ünnepét üli meg, s ahhoz a multak iránt való kegyelettel szívében s hódoló tisztelettel ajkain oly általános lelkesedéssel készül, a mely nemcsak méltó a 25 év előtt lefolyt alkotmányos ünnepség kiváló fontosságához, hanem annak sok tekintetben méltó párját képezi. A nép hálája ez ama törhetetlen hűségért és kitartásért, melylyel uralkodója a hon törvényeihez mindenkor ragaszkodott, a szeretet adója, melyet csak szeretettel lehetett a nemzet szívébe oltani.

De bár uralkodónk kiváló fejedelmi erényei minden körülmények között felköltötték volna a hódolat és szeretet adóját, a *koronázás* évfordulóján mégis kiválóan ez ünnepélyes tény emléke az, mely nemzetünket megragadja és lelkesedéssel eltölti. Egy szerencsés frigykötés emléke az, mely hazánkat a béke és haladás áldásaival ajándékozta meg és melynek a kegyeleten kívül törvényeink folytonosságának megnyugtató jellegét adja, hogy ugyanazon a módon történt, a hogy azt az ősök gyakorolták és a sokat szenvedett nemzetre szent örökségül hagyományozták. A negyedszázados uralkodás felett amaz örvendetes alkotmányos ténynek glóriája lebeg, hogy uralkodónkat Szent István királyunk koronájával avatták fel a magyar nemzet királyává, azzal az ereklével, melyhez népünk hosszú századokon által változatlanul ragaszkodott, melyet a királyi méltóság egyedül hiteles jelvé-

nyének tekintett, s a melyben rája nézve az uralkodó iránti hűség, az alkotmányos érzés, valamint a multak iránt való kegyelet a hit és vallás világánál egyesültek.

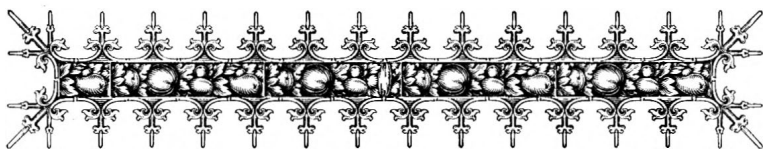
Ma is, midőn nemzetünk saját hazájában körültekintve, nem egy merész álmát betöltve látja, midőn világvárossá emelkedett koronázó városában szeretett királyát magyar lelkesedéssel ünnepli, megújuló kegyelettel tekint amaz ereklye felé, mely királyainkat és nemzetünket annyi éven át összekötötte, s a koronázás ténye által szép és emlékezetes voltának jelvényével járult a hódolat és ragaszkodás ápolásához.

Méltó dolgot cselekszünk tehát, midőn ez ünnepélyes alkalommal az emlékezet világánál kegyeletos pillantást vetünk úgy a nemzeti ereklyére, melyet nyelvünk a *«magyar szent korona»* névvel ruházott fel, mint a koronázás tényére. és mindazokra az eseményekre, melyek a negyedszázados koronázási tényt egy népünket boldogító frigykötéssé avatják.

ANDRÁSSY GYULA GRÓF MINISZTERELNÖK.

KORONA ÉS KORONÁZÁS.*

Az emberiség legrégibb idejétől fogva mindenkor úgy tekintette a koronát, mint valaminek a fejét, csúcspontját, és azt, a ki koronát viselt, kitünő embernek, a korona adományozását kitüntetésnek vette. Így lett egyszerű fejdíszből az előkelőség, majd a fejedelemség jelvénye.

Az emberek őskorában, midőn a korona az istentisztelettel függött össze, máris bizonyos ünnepélyesség fűződik viseletéhez, de pompásabb kiállítása és értékesebb anyaga majdnem kizárólag ama korra esnek, midőn a fejedelmi méltóság jeléül adományozták egymásnak azok, a kik a világ sorsát kezökben tartották. Előbb világi fejedelmek osztogatták kegyük jeléül, úgy, a mint ma gyűrűket és melltűket osztogatnak; de csakhamar beáll az az állapot, midőn a római pápák adják, mint a Gondviselés által reájuk ruházott erkölcsi hatalom fokozatos világi gyakorlásának jelvényét, melylyel együtt jár a *felkenés* s a *megkoronázás*.

* E helyen egyszer és mindenkorra megjegyezzük, hogy a főforrás, melyet használtunk, *Ipolyi Arnold* nagy műve a magyar szent koronáról. Egyéb forrásokat a maguk helyén említünk meg.

A korona adományozása immár ezzel a jelentőséggel birt, midőn a tizedik század végén a magyar nép fejedelmei hajlandóságot mutattak, hogy a keresztyénséget felvegyék és így országuk a keresztyén országok sorába lépjen. Rómába fordulnak koronáért, miként azt mindazok a megtérő népek cselekedték, a kiknek fejedelmei a királyi címre törekedtek.

S vajjon miért törekedett *István*, az immár megkeresztelt magyar fejedelem a *királyi* címre és miért fordul a koronáért épen Rómába? Két olyan kérdés, a melyre rövideden meg kell felelnünk.

A királyi címre azért törekedett István, mert az igénytelenebb és kevésbbé ismert fejedelmek mind arra törekvének, hogy így a királyi cím birtokában annál hatalmasabbaknak és önállóknak nézzék őket. Rómába pedig országának függetlensége érdekében fordult. Akkor ugyanis két hatalom volt a világon, melynek jogában állott a királyi méltóság jelvényeit osztogatni. Ezeknek egyike a *pápa* volt, a keresztyénség egyetemes feje, másika a *német császár*, mint a római szent birodalom fejedelme. István egy ideig ingadozott, de azután a pápához fordult, mert ennek kizárólag egyházi hatalmától nem kellett féltenie országának önállóságát. E fontos elhatározás, melynek következményei kihatnak nemzetünk egész fejlődésére, István fejedelemségének 3-ik évében, 999-ben történt.

A királyi cím és korona kieszközlése végett egy oly férfiút küldöttek Rómába, kinek neve a magyarországi térítés terén csaknem oly hatalmas hangzású, mint magáé István királyé. E férfiú *Asztrik* volt, pannonhalmi főapát és kijelölt kalocsai püspök, a ki küldetését ügyesen és bölcsen oldotta meg. Azelőtt huzamosb ideig tartózkodván

Rómában, jól ismerte *II. Szilveszter* pápát, a ki már ifjú korában egyike volt kora legtanultabb és legszellemesebb egyházfejedelmeinek. Mielőtt Asztrik sajátképeni kérését előterjesztette volna, arra törekedett, hogy a pápát a magyarok fejedelme iránt kedvezően hangolja. Élénken írta le apostoli buzgalmát és még élénkebben ama fontosságot, melylyel a harczias és daliás magyar nemzet megtérése bir és ama szerepet, melyre ennek folytán a még mindig fenyegetett keresztyénség keblében hivatva van. Állítólag akkor kiáltott fel a pápa e szavakkal: «Engem apostolinak neveznek, de a ti fejedelmek valóságos apostol, kinek munkája által Krisztus annyi népet megtérített!»

Ekkor Asztrik elérkezettnek látta az időt, hogy tulajdonképeni küldetésében eljárjon. Kérte a pápától az egyházi hatóságok engedélyezését, a király számára pedig a koronát. A pápa örömmel teljesíté Asztriknak minden kérelmét és nemcsak hogy megerősítette egyházi intézkedéseit, hanem egyúttal őt és utódait felruházta azzal a hatalommal, hogy az egyház ügyeiben teljesen szabadon rendelkezhessenek. Azután átadta Asztriknak a Bolcszláv lengyel herczeg számára immár régibb idő óta készen tartott *koronát*. Egyúttal még kettős keresztet küldött Istvánnak buzgó apostoli működése jutalmául, s mindezt egy meleg hangon irt levél kíséretében.

Asztrik a királyi jelvényekkel, melyeket alább nemcsak történeti, hanem művészi értékek szerint is tüzetesen fogunk méltatni, az 1000-dik év nyarának kezdetén tért vissza István fejedelemhez, a ki magát a koronával augusztus 15-én Esztergomban a magyarok első királyává megkoronáztatta.

A nemzeti kegyelet és kivált ama tisztelet, melylyel

népünk Szent István király minden tette iránt mindenkor viselkedett, egy csodás mondát fűzött a koronának a pápa által való adományozásához, jelesül azt, hogy a pápát épen Asztrik megérkezése előtt álmában egy mennyei követ megintette, hogy a koronát annak a férfiúnak adja, a ki jókor reggel, mint egy ismeretlen nép fejedelmének követe fog előtte megjelenni. Asztrik a monda szerint valóban a kijelölt időben érkezvén meg, a pápa a mennyei utasítás szerint neki adta át az ékszer és Magyarország így jutott nemzeti kincséhez, a «magyar szent koronához».

E mondában öntudatlanul is ama kiváló fontosságnak érzete nyilatkozik, a melylyel népünk a korona iránt viseltetett és a melylyel azt a királyt nem is tekintette igazi és hiba nélkül való fejedelmének, a ki nem volt a magyar szent koronával megkoronázva, ha mindjárt más koronát viselt is már a fején. Így fejlődik ki a korona fontosságából a koronázásé.

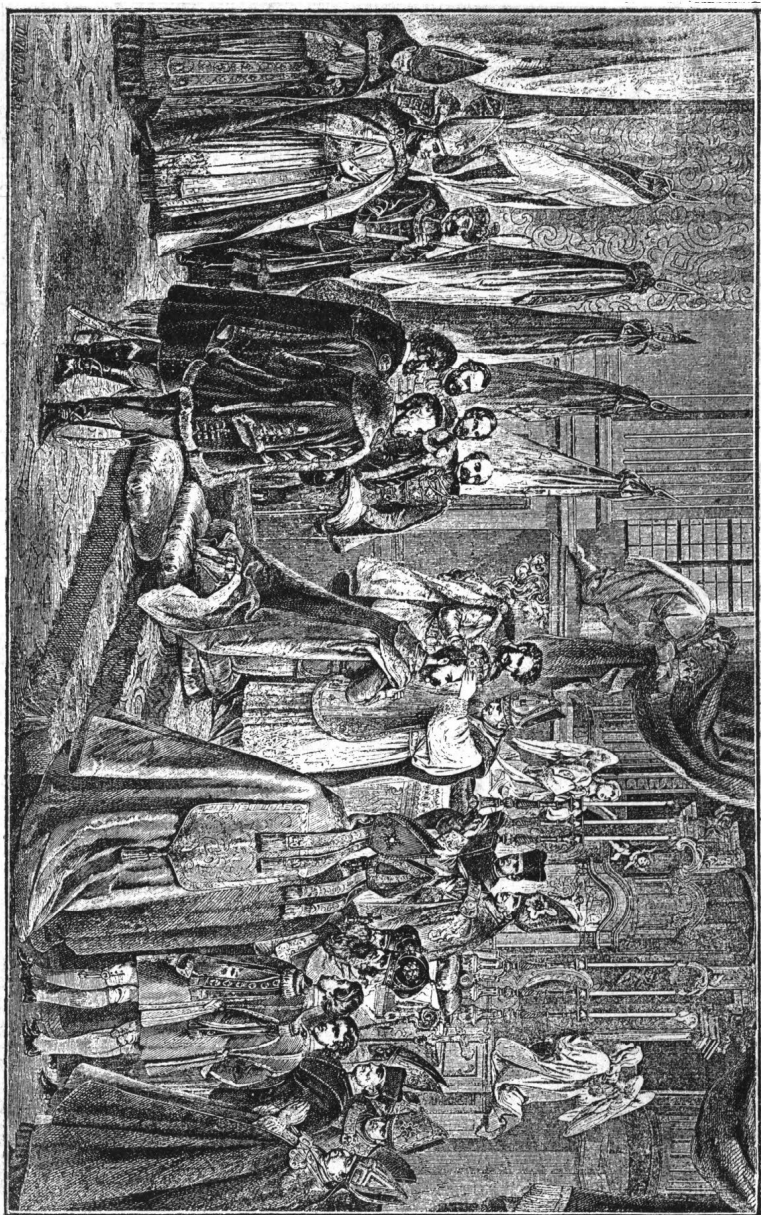
Csak az volt az igaz magyar király, a ki István koronáját birta és magát vele meg is koronáztatta. István megkoronáztatása tehát államjogi fejlődésünk egyik legnevezetesebb eseménye volt.

Sajnos, e koronázás lefolyásáról alig birunk teljes képvel, mert sem egykorú, sem későbbi kútfők meg nem emlékeznek többről, mint pusztán annak megtörténtéről. Annyi azomban kétségtelen, hogy ez első koronázás alkalmával már nyomára akadunk a király egyik fontos koronázási kötelemének, a *hitlevél* kiadásának. Szent István ugyanis oklevélbe foglalta a koronázáskor tartott országgyűlésen hozott végzéseket és azokat aláírásával és pecsétjével látta el, ezzel is mutatni akarván szándokát, hogy e törvényeket minden körülmények között megtartani akarja.

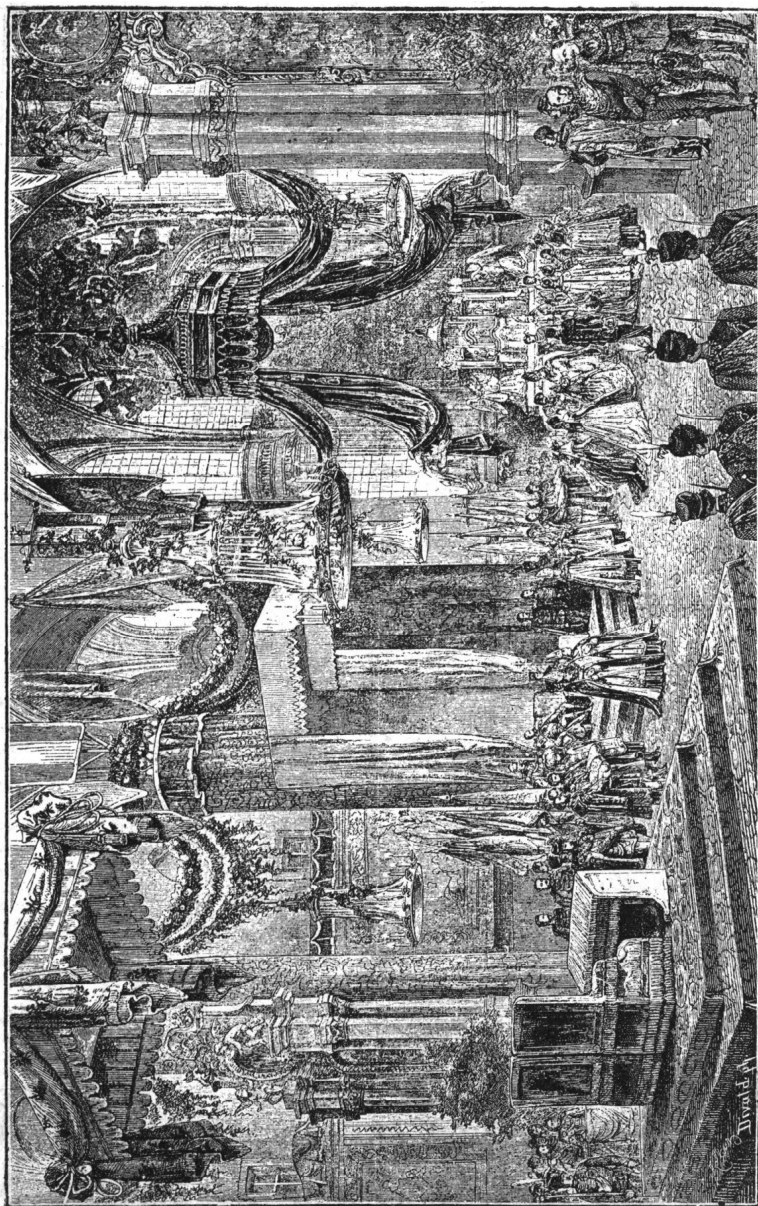
Hasonlókép látjuk kifejlődni István király utódainál a koronázással összefüggőleg a koronázási *eskü* intézményét. Egyesekről (Aba Sámuel és Salamon királyokról) határozott följegyzés is maradt reánk, mint a kik István király oklevelét esküvel megerősítették. Ugyanígy esküdtek II. Endre király utódai az arany bullára, sőt Kálmán és II. István királyok még Dalmáciának is tettek külön esküt, a mit nyilván még inkább tettek meg saját országukban, az alkotmányára mindenkor annyira féltékeny Magyarországbán.

Féltékeny is volt nemzetünk a koronázás megtartására, szorította uralkodóit, hogy magukat megkoronáztassák és ha megtörtént, hogy valamelyikök koronázatlanul maradt, vonakodott őket oly törvényeseknek elismerni, mint azokat, a kiknek homlokát Szent István koronája érintette. S a királyok maguk is siettek személyöket a népszerűség e fényes jelével ékesíteni; II. József idejéig csak egy király akad, a ki koronázva nem volt, s így a nemzet szükségét sem látta annak, hogy a koronázás kötelező voltát törvénybe igtassa. II. József eljárása gondolkodóba ejtő a nemzetet és az 1791-ki törvények közt már ott találjuk azt a rendelkezést, hogy az új uralkodó hat hónap alatt tartozik magát megkoronáztatni.

Ugyaníly fokozatos megállapodást látunk a koronázás helyét illetőleg. Szent István megkoronáztatása Esztergomban történt, Aba Sámuelé Csanádon, a többi király, I. Ferdinándig, Székesfehérváron koronáztatta magát, ezután a Habsburgok Pozsonyt szemelték ki koronázó városnak, III. Ferdinánd és I. Ferencz kivételével, a kik közül az előbbi Sopronban, az utóbbi Budán részesült a szent kenetben. Csak az 1848-ki törvényhozás mondotta ki, hogy a koronázás tényének Pesten kell történnie, s ezzel

I. FERENCZ JÓZSEF MAGYAR KIRÁLY MEKORONÁZTATÁSA.

ERZSÉBET MAGYAR KIRÁLYNÉ MEKKORONÁZTATÁSA.

is jelezni akarta ama nagy fontosságot, melyet az emlékeztetés országgyűlés jövőbe látó szeme a magyar metropolisnak tulajdonított.

A koronázó szertartásnak pontos meghatározását meg nem kísérhetjük, mert képe az idők folyamában elmosódott. Három kellék azonban mindig és mindenütt előfordul; a koronázás csak akkor törvényes, ha 1. Szent István koronájával, 2. hitlevél és 3. eskü mellett történik.* Vannak ezenkívül még más körülmények, melyek minden koronázásnál előfordulnak és nagyobb fontosságúak pusztá szertartásnál. Ilyen, hogy a koronázás mindig csak szentegyházban, ünnepélyes isteni tisztelet alkalmával megyen végbe, hogy a király ilyenkor áldozik és az ünnepélyes kardvágást teszi, annak jeléül, hogy az országot bármely világtáj felől jövő ellenféllel szemben meg fogja védeni. — Mindennek központja azonban a szent korona, a többi szertartás is csupán ennek jellegét egészíti ki.

Igy nő a korona fontossága és lesz a századok folyamában valóságos erkölcsi fogalom. A «karok és rendek», tehát az egész régi Magyarország a szent korona tagjai, melyet a nemzet testtel ruházott fel és melynek testéhez kötötte az összes földet is, mely a szent korona országaihoz tartozik. Valóban, ennél kevesebb is elég lenne, hogy kíváncsivá tegyen e nemzeti kincsnek külsejére. Milyen lehet a magyar szent korona? A választ erre a jelen munkácska következő fejezete adja meg.

* A koronázásra vonatkozólag sok adatot találtam *Tuhrinsky Károly* kollegám alkalmi beszédében, melyet a jelen jubilaum alkalmából rendezett iskolai ünnepen az eperjesi kir. kath. főgymn. ifjúsága előtt elmondandó volt és nekem kéziratban készségesen átengedett.

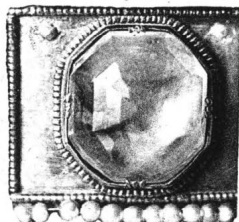

7.

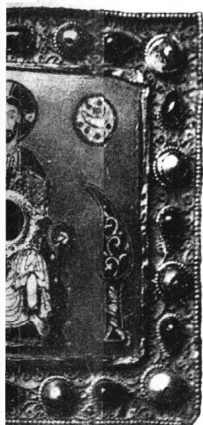
5.

6.

8.

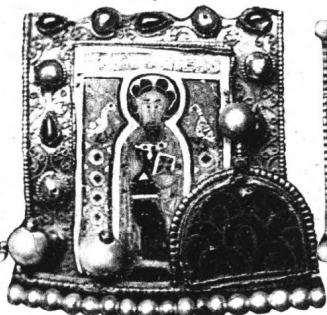
18.

11.

13.

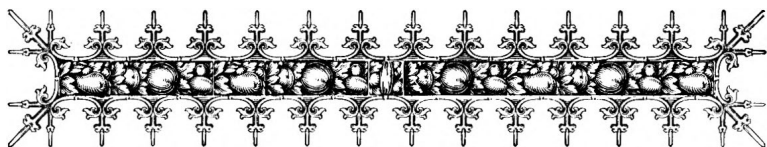

17.

19.

Fénynyom. Divald K. Fiai, Budapest és Eperjes.

KORONÁZÓ JELVÉNYEK.

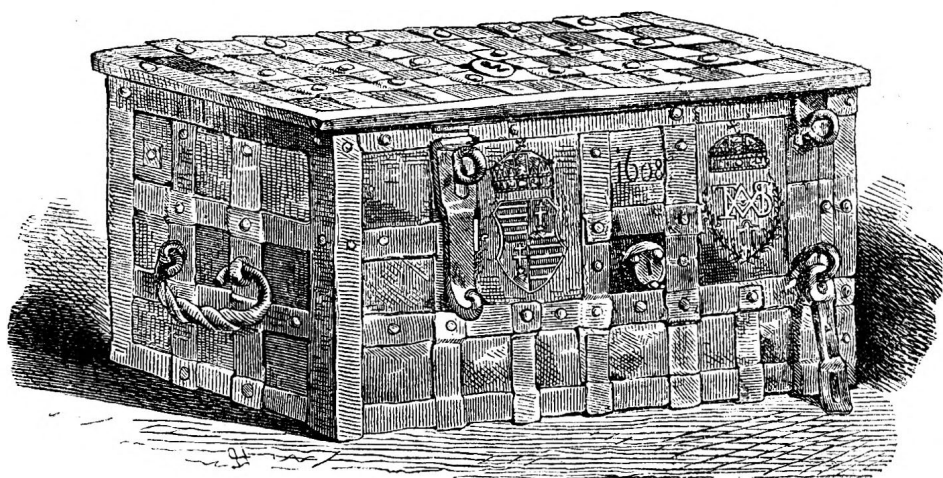
1880. évi május hó 9-én fontos történelmi, de kivált műtörténelmi esemény folyt le a budai királyi palotában. Egy tudósokból és szakértőkből összeállított vegyes bizottság ekkor fogott hozzá, hogy a kormány és az ország törvényhozásának engedélyével a koronát és a többi koronázási jelvényeket megvizsgálja és felvegye.

E bizottság tagjai — Ipolyi Arnold jeles régészünk és a magyar szent korona történetírójának elnöklete alatt — a következők voltak: Pulszky Ferencz és Károly, Henszlmann Imre és Fraknói Vilmos; nemkülömben mint szakértők: id. Divald Károly (kinek fényképei után a jelvényeknek a jelen munkában közlött képei készültek), Rauscher Lajos és Krenner József tanárok, kik közül az utóbbi a korona drága- és ékköveit, valamint gyöngyeit szakszerűen megvizsgálta.

A fentemlített napon az itt felsorolt kitünőségek és szakértők az Ő Felsége személyét képviselő biztosok, az ország primása, az ország-zászlósok, a koronaőrök és miniszterek, valamint a törvényhozás mindkét házának kiküldöttei jelenlétében a koronát és egyéb koronázó

jelvényeket, az őket rejtő régi szekrénnyel egyetemben, a korona rendes helyéről, a budai királyi vár úgynevezett Zsigmond-kápolnájából a királyi palota termeibe vitették.

A láda feliratából és címereiből következtetve, 1608-ban készült, II. Mátyás uralkodása alatt. Egyszerűn kereszt-pántokkal vasalt mű, melyen Mátyás király koronás monogramja és az országnak ugyancsak koronás négyelt

A KORONÁT ÉS KORONÁZÓ JELVÉNYEKET REJTŐ SZEKRÉNY.

címere látható. A bizottság erről a ládáról levette a pecséteket, felnyitotta a zárat, mire csakhamar előtűnt a magyar szent korona, melyet az ország primása felmutatott és a közelállók kegyeletes csókkal illeltek.

A szakértői felvétel és vizsgálat másnap estig tartott és eredménye lőn, hogy a koronázás jelvényeinek immár oly pontos leírását birjuk, mely minden eddiginél kimerítőbb és hitelesebb. E leírás Ipolyi nagy művének csaknem felét tölti be. Az itt következő sorok e nagybecsű leírásnak rövid kivonatát képezik:

Első helyen áll a koronázó jelvények között természetesen Szent István koronája, melynek a pápa által való adományozásáról a koronázásról szóló fejezetben már megemlékeztünk, de melynek jelen alakja lényegesen eltér a Szent István korabelitől, a mennyiben ahhoz képest megnagyobbodott. Természetben való vizsgálat mellett mindjárt meglátszik, hogy koronánk két különböző részből áll, melyeket később illesztettek össze. A felső rész a tulajdonképeni *István-korona*, melyet másképp *latin* koronának neveznek, holott az alsó, úgynevezett *görög* korona *Dukasz Mihály* bizanci császár ajándoka és Gejza király (akkor még csak vezér) révén került hazánkba, mint a Landorfehérvár elfoglalásánál a görög foglyok iránt tanúsított emberséges bánásmód jutalma. A két korona egyesítését Ipolyi Szent Lászlónak tulajdonítja, s így talán ő, vagy közvetlen utódja lett volna az első király, kinek fején a korona mostani alakjában legelőször pihent. Lássuk **már** most a két koronát egyenkint.

A *felső korona*, már csak azért is, mert régebben készült, nem tüntet fel olyan tökéletes művészi munkát, mint az alsó, mindazonáltal ránk nézve, mint első szent királyunk diadémja, kiváló érdekű. Két, keresztbe alkalmazott pántból és így összesen négy pántból áll, melyeknek külső felülete zománczképekkel van díszítve. Ott, ahol a pántok egymást metszik, tehát a középen, a Megváltó Jézus Krisztus képe van ábrázolva (9. szám, a korona miniatűrjeit feltüntető műmellékleten), még pedig abban a helyzetben, a mint őt a szentképtan az utolsó napon elevenek és holtak felett ítéletet tartva képzei. A kép közepéről emelkedik ki a kereszt.

A négy pánt lehajló két szára mindenikén két-két apostol, azaz összesen nyolcz apostolnak zománczképe

van. E szerint következik egyfelül Szent Péternek, az apostolok fejedelmének zománczképe (11. szám), másfelül a Szent Pálé (10. szám); míg a harmadik pánton felül Szent János (12. sz.), a negyediken Szent Jakab (13. sz.) képe van.

A pántok alsó részén egyfelül Szent András, másfelül Szent Fülöp zománczképe látható (17., illetőleg 14. szám). Ezek is részben el vannak már földve a későbbi alsó korona kiálló oromzatai által, de azért láthatók; holott a harmadik és negyedik pánton alul alkalmazott apostolképekből már csupán azoknak keretezése és végső részlete vehető ki. Ebből látszik, hogy a korona eredeti alakjában Krisztust és a tizenkét apostolt ábrázolta és a hiányzó négy apostol bizonyára a főt kerítő homlokpánton volt, a mely a fej fölé emelkedő négy pántot mint abroncs kötötte össze.

A pántok szegélyei és közei dús szemcsés sodronyművel, filigrannal és váltakozó gyöngy- és gránátsorok foglalásával vannak keretezve és díszítve és mindez a X. század óta divatozó olasz ötvösműnek technikájára mutat.

Az alsó (görög) korona nemcsak aranyának színére és minőségére, hanem egész művezetére és a rajta előforduló zománczképek kidolgozására is lényegesen elüt a felsőtől. Elül, oromzatának közepén, megint a Megváltó képével találkozunk (1. szám), még pedig ugyanama fel fogással, mint a felső korona pántjainak összeérő helyén.

Ennek megfelelőleg hátul az oromzatnak egy félkörben kiemelkedő részletén Dukasz Mihály bizanci császárnak mellképe látható (5. szám). Ugyancsak hátul még két arcképpel találkozunk, egyik biborban született Konstantinnak, atyjával, Mihály császárral együtt uralkodó bizanci

trónörökösnek arczképe, a másik Gejza magyar királyé (8., illetőleg 7. szám).

Következnek a korona karimája elő részén Szent Demeter (5. szám) és Szent György zománczképei (18. szám). Ugyanott a közepén látjuk egyfelől Szent Mihály arkangyalt (4. sz.), másfelől Gábrielt (3. sz.). Kiegészítik a koronán előforduló zománczképeket Szent Kozma és Demjén ábrázolásai (19., illetőleg 17. szám).

Külön kell megemlékeznünk két nagy drágakőről, mely műmellékletünkön is külön van kiemelve. Az egyik az elő részen, Krisztus képe alatt és a két arkangyal közt van (2. szám) termés, azaz csupán simított (sem nem köszörült, sem nem metszett) keleti zaphir; a másik a hátsó részen, a császár képe alatt egy közepén csiszolt, köszörült zaphir (6. szám). Ezt állítólag egy régibb megrepedt példány helyébe tették, mely azelőtt a korona valódiságának ismerető jeléül szolgált.

Az eddigiekben adtuk műmellékletünkkel kapcsolatban a korona, illetve koronák lényeges részeinek leírását, de ki kell emelnünk még egy körülményt, mely a nemzeti kincset a világnak egyik páratlan műkincsévé avatja. Ez pedig zománczának ama tulajdonsága, hogy a világosságot át bocsátja. Ha ugyanis a korona bélcsét, mely szövetből való és esetről-esetre újból készül, eltávolítjuk, látjuk, hogy a korona oromzatainak zöld zománczai átlátszóak. Benvenuto Cellini, a leghíresebb zománczművész említ ilyet, de elbeszélését mesének vették, s így magyar szent koronánk e tekintetben is páratlan széles e világ.

Még ideiglatjuk, hogy a korona keresztjének görbe volta a csavar hibás fúrásából támadt és áttérünk a koronázás következő legfontosabb erekléjére: *a koronázó palástra*. Erről kétségtelen, hogy Gizella királyné, Szent István

király neje a székesfehérvári egyház számára készítette, a király pedig ugyanez egyháznak ajándéknak adta. Alakja eredetileg, a misemondó ruhákhoz hasonlóan, harangalakú volt, de később kivágtak belőle és így lett igazi palásttá.

Daczára annak, hogy színe, kivált az 1849-ki elásatás és az ezzel járó átnedvesedés folytán, csaknem teljesen elváltozott, kiváló tekintélyek meghatározták, hogy eredetileg miből készült. Alapja biborszövet volt, mely sodrott selyemfonállal átszőve, csíkosan egymáshoz alkalmazott világosabb ibolyaszín és sötétebb színű csillag- és négylevelű virág- vagy rózsamintázatot képez. Teljes díszét a palásnak azonban nem az egyébként pompás szövet, hanem a rávarrt dús aranyhímzés képezte.

E hímzés ugyanis nem hatolt be a szövetbe, mint a mai, hanem csupán itt-ott volt helyenkint a kelmére ráerősítve. A hímzés tudniillik nem mint jelenleg sodrott arany fonalozott szálból készült, hanem az akkori úgynevezett *cziprusi technika* szerint nagyon vékonyra vert aranylemezekkék bibor-selyem fonálra tekerve képezték az arany fonalat, melylyel az ábrákat kihímezték és így a kelmére varrás által odaerősítették.

A palást hímző-technikájánál azonban sokkal érdekesebb még a képkör, melyet hímzett ábrái képeznek. Ipolyi Arnold szerint, kinek mintaszerű magyarázatát e fejezetben követjük, e képkörnél dúsabb és fantasztikusabb alkotást az egész középkorból nem ismerünk. Mintázó művészenek, a ki vagy ezt a mintát vagy a neki előképül szolgálót tervezte, az volt a terve, hogy rajta Krisztus megváltásának és egyházának diadalát ábrázolja az égből és a földön.

A palást közepét dicsfényben az istenség alakjai foglalják el, innen pedig a váll felé ágaznak el az András-

keresztet képező vonalak, melyek fent egy éles szöget, alant pedig egymás alatt három félkört alkotnak a paláston. A szögletet képező vonalban angyalok képei, alább következnek a bold. szűzanya, a próféták, apostolok és evangelisták. Kiegészítésül még az anyaszentegyház első nevezetes vértanui és szentjei láthatók, de ezeknél is érdekesebb ránk magyarokra nézve az utolsó képkörnek három középső alakja: István király, Gizella királynő és kis fiok, Imre képe.

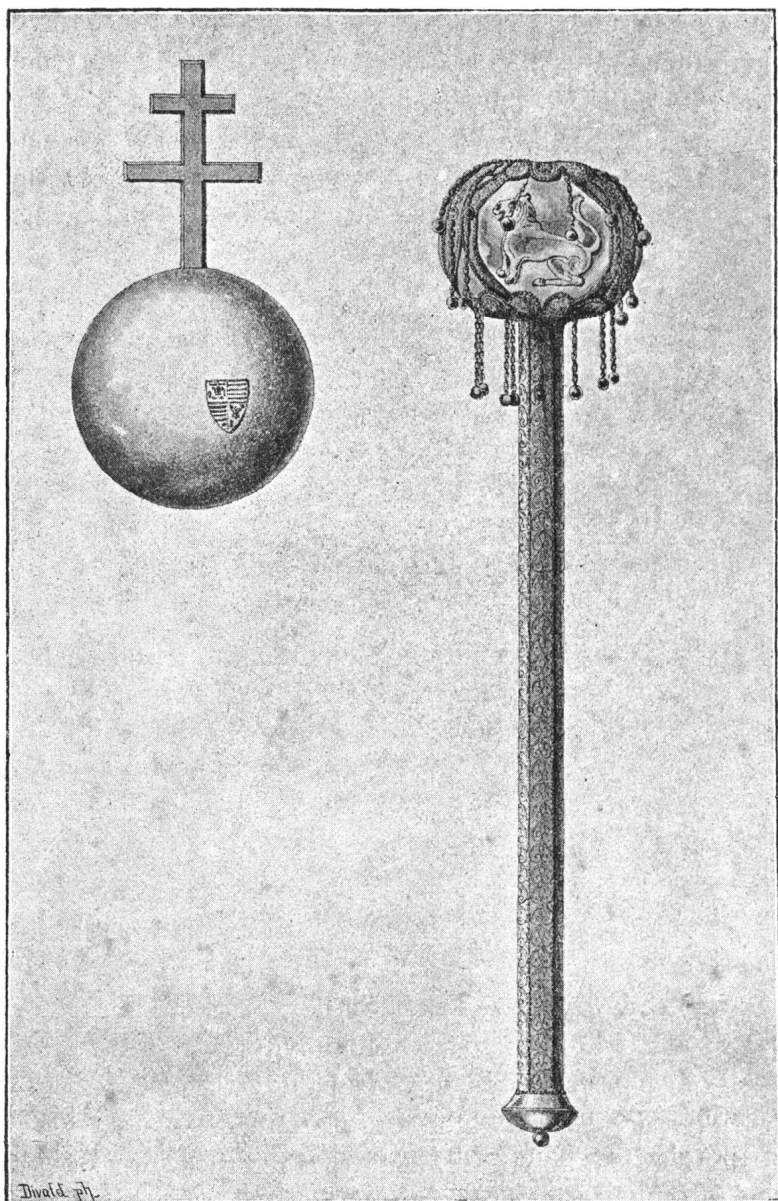
Ez egykorú kép a királynőt koronásan ábrázolja, vállán kiálló házépület alakjával, a királyt hasonlóképp koronásan, két kezében lándzsával és földtekével.

A palást után nemcsak kor, de régészeti műérdek szempontjából is a *királyi jogar* és az *ország almája* következnek, miket képünk (lásd 22-dik oldal) is együtt ábrázol.

A *jogar* alakja annyira eltér más jogarok képeitől, hogy méltán kelt figyelmet. Nyele egyszerű, vékony aranyozott ezüst pléhből való, alul a markolatnál kisebb gömmbel, felül kis ökölnagyságú kristálygolyóval, melynek három oldalán mesés állatalakok vannak bevésve. A kristályfoglatat felső részén keleti, úgyn. «kuffitikus» egybefűzött betűcsomó van (l. 23. old.), mely hasonlóan a Salamon gyűrűjéhez, bűbájos erő jeléül talizmánul szolgál a középkori művészetben.

A jogart a szakértők alakjára nézve ismételten hasonlították össze az ősmagyar buzogánynyal és időre nézve a koronával és palásttal egykorúnak tartják.

Az *ország almája* aranyozott fémlemezről képezett egyszerű teke, melybe felül kettős kereszt van illesztve. A rajta levő címér az Anjou-korbeli ország címere, valószínűleg az egész akkor készült.

AZ ORSZÁG ALMÁJA ÉS A KIRÁLYI JOGAR.

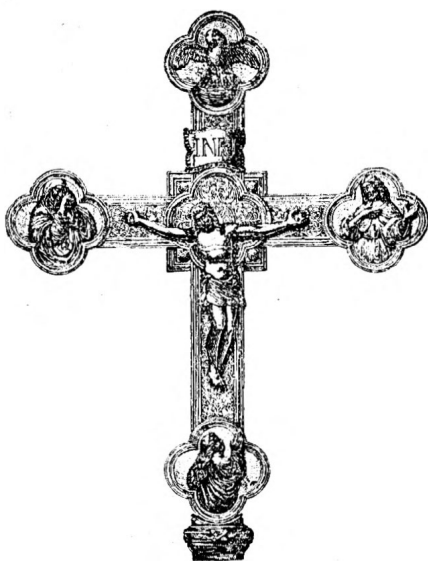
A *kardot*, melyet csak a kegyelet nevez István királyénak, csupán a szertartásos kardvágás kedvéért, történeti teljesség czéljából említjük meg. Korára nézve alig régibb a XVI. századnál, hossza mintegy $2\frac{1}{2}$ láb, tör módjára kétélűen hegyes csúcsba futó alakkal. Régészeink szerint sokkal valószínűbb, hogy szent királyunk igazi kardját Prágában őrzik, hová az idők folyamában került.

A JOGARFOGLALATÁNAK RÓZSÁJA.

A kardnál sokkal érdekesebb a *két kereszt*, melyeknek a koronázó szertartásnál szintén szerepök van. Az egyik (l. 21. oldal), a melyet állandóan Esztergomban őriznek és melyet a koronázásnál az esztergomi főkáptalan egyik méltósága visz közvetlenül az apostoli király előtt. XV-ik századbeli renaissance-munka, mely nyilván azt a keresztet pótolja, melyet Szilveszter pápa küldött Istvánnak, mely azonban elveszett.

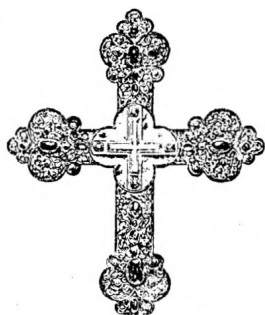
A másik (úgynev. ereklyetartó) kereszt, a melyre a

király az ország primása kezébe az esküt leteszi, az elébbinél jóval régibb és érdekesebb s vele egyazon a helyen őrzik, XI. századi munka, sodronyos filigránmű, melyet drága kövek, zaphirok és gyöngyök ékesítenek. Nevezik «pax»-nak is, mert «Szelepcsényi-kereszt»-nek is, mivel a hagyomány a nevezett esztergomi érsekkel hozza kapcsolatba.

A teljes koronázási díszöltözethez tartoznak még a *keztük* (fehér selyem, arannyal hímézve), annak jelél, hogy a király ártatlan vért ne ontson; a *saruk* a szorgalom és éberség, valamint a *harisnyák* a családi és házi erények jelentésével. Végül az arannyal kihímzett felkötő *csipők*.

Lényeges szerepe van végül annak a *szelencének*, melyet néhai Simor János hercegprimás a koronázásnál használt kenet megőrzésére készíttetett s mely legelőször huszonöt év előtt került magasztos szerepéhez. Vajha e szelencét minél tovább s minél dicsőbben uralkodó fejedelmek koronázásán egyetértésben és békében használnák!

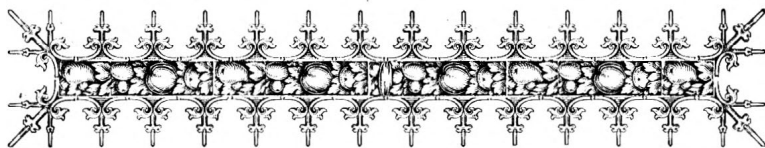

A MAGYAR SZENT KORONA (ELÜLSŐ OLDAL).

Fénynyom. Divald K. Fiai, Budapest és Eperjes.

MAGYAR KIRÁLYI KORONÁZÓ PÁLLAST

A SZENT KORONA 1867-IG.

A szent korona története tulajdonképen a királyi hatalom története Magyarországon. A ki a hatalomra törekedett, mindenekelőtt a koronát akarta megkeríteni és azzal tényleg oly tekintélyre tett szert, a melylyel ügyét félig nyertnek tekinthette. Kapzsi és pénz-sóvár emberekre nézve a korona birtoka jövedelmi forrás lőn, mert a nemzet semmi áldozattól sem riadt vissza, csakhogy az ősi erekljét méltatlan kezekből kiszabadítsa.

Százharmincz évig azután, hogy a római és görög (mai alakjában felső és alsó) koronákból egyetlen lett, nyugodtan pihent a korona, míglén 1204-ben Imre király özvegye féltvén kiskorú fia hatalmát, Ausztriába vitte Erényes Lipóthoz, kitől csak a következő évben került vissza. Ott érte a tatárjárás, mely elől IV. Béla király Spalatóba rejtette. Ezek a szent korona viszontagságai az Árpádok alatt; csendes történet ama mozgalmas évekhez képest, melyek 1301-ben kezdődtek.

Az Árpádok kihaltával más volt a pápa, más a nemzet zömének királyjelöltje. A pápa Róbert Károlyt akarta, a nemzeti pápaellenes párt pedig, melyhez a püspökök

nagy része is tartozott, cseh Venczelt, kinek fiát, ifjabbik Venczelt meg is koronázták, lévén a korona a nemzeti pártiak kezében. De Venczel és a nemzet csakhamar kölcsönösen elidegenedtek egymástól, a mit az idősbik Venczel azzal torolt meg, hogy fiát is, a koronát is kivitte magával az országból.

A koronának ilyenén csel által való megkaparítása általános elkeseredést szült a nemzetben, mely e merénylet hírére kibékült és egyesülten harczolt a koronáért. A nemzeti párt ugyan nem kapta meg a koronát, de visszanyerése reményében bajor Ottót választotta királylyá, kinek javára Venczel lemondott és a ki tényleg kezei között tartotta a koronázó kincseket. Ottó el is jött, de csak lopvást és félve Róbert Károly cselhányásaitól. Útközben el is vesztette a koronát, melyet alig tudtak egy mocsárból kihalászni. Kedvezőtlen jelnek tekintette ezt mindenki, mely később be is teljesedett. A főurak nem sokat törődtek a királylyal, a ki nem mert nyíltan országába bejönni. A történet Csák Mátét említi csupán, de valósággal mindenik főúr játszotta a kis királyt. A ravaszok legravaszabbja Apor erdélyi vajda volt, kit a király hasztalan akart azzal a maga részére hódítani, hogy feleségül kérte a leányát. A vajda csak addig látta szívesen a leánynéző királyt, míg ez a koronát is elhozta, akkor aztán vasra verette, a koronát pedig megtartotta magának. S Apor oly szívésen ragaszkodott a koronához, hogy csak az ügyes pápai követ tudta azt a nemzetnek visszaszerezni.

Legjobban Róbert Károly király örült ennek és hogy a kincset a maga és utódai számára nyugodtan birhassa, az újon épült Visegrád várába helyezte el, a hol 1440-ig nyugodtan pihent, kivéve amaz ötszöri kiemelést, a mikor őt magyar királynak fejére tették.

1440-ben Albert király özvegye, Erzsébet tette, illetőleg tétette kezét a koronára. A rendek ugyanis Ulászló lengyel királyt választották magyar királylyá, azzal a feltétellel, hogy Erzsébetet nőül vegye. Erre a királyné is hajlandó volt, de csak ama kikötéssel, ha méhbenhagyott gyermeke nem lesz fiú. Előre látva azt, hogy esetleg nem lesz képes gyermeke jogát megvédeni, elhatározta, hogy a koronát, melyet akkor már *koronaőrök* gondjaira bízott a nemzet, magához veszi. E veszélyes és merész játékra a királynő egyik udvarhölgye, *Kottaner Ilona* vállalkozott, kinek emlékiratai szerint a koronát egy bársonypárnába rejtve vitték Ausztriába, a hová a királyné rokona, Czillei Ulrik tanácsára menekült, hogy ott adjon gyermekének életet. Az utazás ezer veszély és félelem között a befagyott Duna jegén történt és a korona egy alkalommal Kapuvár közelében egy odvas fűzfában is el volt rejtve. De a merész játék sikerült, a koronát Kottaner Ilona ugyanazon az éjjel adta át Erzsébetnek, a melyen a gyermek megszületett, kit 1440. május 16-án V. László néven magyar királylyá koronáztak.

Ámde László, a gyermek, nem versenyezhetett a hatalmas párttal, mely Ulászlót akarta királyul. Látta ezt Erzsébet, ugyanazért idejekorán Ausztriába menekült, magával vivén — még pedig a kis király bölcsőjébe rejtve — a szent koronát, melyet később, pénzsükségben lévén, III. Frigyes császárnál elzálogosított. Ez elzálogosítás folytán a szent ereklye nem kevesebb, mint huszonhárom évig maradt idegen kézben s csak Corvin Mátyás alatt került vissza hatalmas váltságdíj mellett. Ekkor az 1493-ki III. t.-cikkben rendelték el, hogy a korona mellett állandóan örökre van szükség, nehogy az ország a korona elidegenítése által ismét pótolhatatlan

károkat szenvedjen. A koronaörök számát utólag kettőre szabták. Így maradt a korona tekintélyes főurak védelme alatt Visegrádon a mohácsi vészig.

A mohácsi vész után a koronával, anyagi haszon végett, visszaéltek; egymásután, de csaknem egy időben két fejedelmet koronáztak meg ugyanarra a trónra, Szent István székére. Perényi Péter, az egyik koronaőr, előbb a nemzeti párt jelöltjének szolgáltatta ki a koronát, utóbb a külföldi fejedelmet kívánóknak; először Szapolyai Jánosnak, utána pedig I. Ferdinándnak. Így lett egyszerre két törvényes király. Csakhogy Perényi a koronával még tovább is alkudozott, mi által újból Szapolyaihoz került, sőt egy ideig török kézre is. Hasztalan követett el Ferdinánd mindent, hogy a nemzeti erekléhez hozzájusson, csak Izabellától kaphatta azt vissza. Ekkorra azonban annyira elvesztette bizalmát a koronaörök iránt, hogy alig várta be fiának, Miksának megkoronáztatását s utána Szent István koronáját a fennálló törvények ellenére *Prágába* vitette, a hol egy félszázadnál tovább volt és csak egy izben, Rudolf koronázásakor járt ismét magyar földön.

Idehaza mély fájdalommal érezték a magyar szent korona távollétét. A bécsi béke negyedik pontjában a rendek «csdőleg» kérik, hogy Rudolf küldje nekik vissza a koronát, a mit azonban az astrologiai álmaiba elmerült és akkor már beteg fejedelem nem teljesített. Máskép tön Mátyás, a ki nemcsak hogy magyar földre hozatta a magyar szent koronát, hanem ez örvendetes esemény alkalmából még külön érmekeket is veretett. Ezentúl a koronát Pozsonyban őrizték, de megint nem sokáig.

Tizenegy évvel később, Pozsony várának elfoglalásakor, Forgách Zsigmond nádor révén Bethlen Gábor fejedelem

kezébe került a korona, a ki azt időközben Zólyomban őriztette, azomban híveinek ismételt sürgetései daczára sem akarta fejére tétetni. A törvényhozás a nikolsburgi béke alapján visszakerült nemzeti ereklyének újból Pozsonyt rendelte őrizete helyéül, egyúttal meghagyván, hogy a koronát kétszáz, külön e czélra hivatott katona őrizze és utóbb (1715.) azt is, hogy csak a legnagyobb veszély esetén szabad azt Pozsonyból eltávolítani.

Igy pihent Szent István királyi diadémja a híres koronázó városban, a mikor az események menete újabb vándorútra kényszeríté. II. József, a ki magát nemcsak hogy meg nem koronáztatta, hanem országunk összes nemzeti hagyományaival szakítani akart és szakított is, a magyar helytartótanács minden ellenkezése daczára 1782-ben Bécsbe vitette a koronát. A nemzet nem hallgatott e sérelmes eljárás miatt és a megyék minden törvényes eszközt megragadtak, hogy a szent ereklyét visszakaphassák. Sopronmegye nyíltan kimondja, hogy a koronaöröknek nem kellett volna a korona elszállításába beleegyezniök, Temes pedig tovább menve, figyelmezteti az uralkodót, hogy koronáztassa is meg magát.

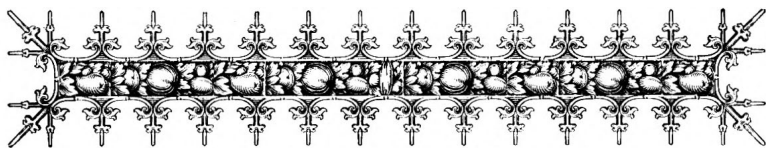
«Mert — úgymond a jellemző felirat — bármi legyen is oka annak, hogy az ország a szent korona iránt oly aggodalmas gonddal viseltetik, akár, mivel magát e szentséges ereklyét tiszteli; akár, mivel általa jelenteni akarja, hogy a legfőbb országhatalom a király és a rendek között megosztva van; akár, mivel azt oly kötelékül tekinti, mely a királyt a nemzettel összefűzi: annyi bizonyos, hogy mind eleink magok úgy éreztek, mint nekünk, kik utódaik vagyunk, örökségül hagyták hátra, hogy arra lelki üdvösségünknel is nagyobb gondot viseljünk. Tudjuk ugyan, s hiszszük és eleink is tudták és hitték, miképen

a király és alattvalók közti polgári kapcsolatnak szentsége és ereje nem külső jelekben létezik; de bizonyos az is, hogy miután érzelmeiket az emberek egyedül külső jelek által nyilváníthatják, s a köteles hűséget még Isten iránt is, ki a veséket vizsgálja, csak küljelek által kell bebizonyítaniok: a *korona* örökké szent és alattvalói hűségünknek örök jelképe maradand előttünk.»

A feliratok eredménytelenek lévén, a nemzet elkese-redése csöndes fájdalommal, majd megadássá változott; ám annál hangosabban nyilatkozott az öröm, midőn a korona nyolcz év múlva visszakerült és a törvényhozás Budát jelölte ki őrizete helyéül. Midőn a nemzeti kincset ünnepélyesen elhelyezték, kiki azt hitte, hogy ezzel a korona vándorútja véget ért. Ám a végzet könyvében más volt megírva.

1848-ban, Windischgrätz herczeg közeledtének hírére, Kossuth Lajos a koronát lehozatta Debreczenbe és ezen-túl a közvélemény előtt nyoma veszett, mindaddig, a míg ismeretlen egyének révén kitudódott, hogy Szent István koronája, a többi koronázó jelvényekkel egyetemben, az Allion-hegy alján, Orsova közelében van elásva. A helyszínén eszközölt terjedelmes kutatások végre a korona felfedezésére vezettek, mely azután Budán őriztet-vén, 1867. junius 8-dikán Felséges Urunkat, I. Ferencz József királyt Magyarország törvényes uralkodójává avatta.

A 67-KI KORONÁZÁS.

A kiegyezés egyik öröndetes mozzanata gyorsan követte a másikat, *Deák Ferencz* szelleme zajtalanul, de annál biztosabban termette meg hazafias fáradozásainak legszebb gyümölcseit, az alkotmány helyreállítását és a nemzetnek fejedelmével való öröndetes egyetértését. A csaták zaja nem tette az országot sem elbizakodottá, sem kicsinyhitűvé, a Deák Ferencz által képviselt közvélemény akkor sem követelt többet, mint azelőtt, mikor a nemzet igazát kereste.

E bizalom összevágott az uralkodó bizalmával és így alig folyt le nap a nélkül, hogy újabb lépés ne történt volna a végleges megoldás felé. A november 19-dikére összehívott országgyűlés elhatározta a «közös ügyek» rendezését, ezt követte 1867. február 17-én az első magyar felelős miniszterium kinevezése, *Andrássy Gyula* gróf elnöklete alatt, majd a közösügyek rendezéséről szóló törvényjavaslatoknak elfogadása a törvényhozás mindkét háza részéről. Ez által egyfelől Magyarország önállósága és függetlensége elismertetvén, másfelől hazánk viszonya az örökös tartományokhoz rendeztetvén, a nem-

zet természetszerűleg oly ösvényre lépett, melynek a koronázáshoz kelle vezetnie.

A koronázás előkészítésével csakhamar serényen foglalkozott nemcsak a nemzeti közvélemény, de a törvényhozás is; június 3-án már meg volt állapítva a *hitlerél* és *királyi eskü* szövege, nemkülömben a törvényczikk V. Ferdinánd király lemondásáról. Június 4-én megejtették a koronaörök választását és a nemzeti kincset egyhangúlag Károlyi György grófra és Vay Miklós báróra bízta. Következtek az uralkodópárhoz küldöttségileg intézett kérelmek és a törvényhozás abbeli intézkedése, hogy a hiányzó nádor teendőit Andrássy Gyula grófra bízta. Mindez a «haza bölcsének» vezetése alatt és óhajára történt.

A koronázáshoz való külső készülődések természetesen lépést tartottak e közjogi intézkedésekkel. Április 26. óta készült a lánczhídtéren a koronázó domb, melyre június 5-én szórták az ország összes megyéiből hozott földet. Legnagyobbrészt történelmileg nevezetes pontokról jött a föld; Heves Aba Sámuel sírjáról, Pest Alpár síkjáról, Zala Deák Ferencz szülővárosából küldötték és valóban meglátszott, mennyire tudatában van a nemzet a küszöbön álló koronázás fontosságának.

Időközben megérkeztek a külországok és hatalmak megbízottai is, a kiknek alkalmuk volt azt az ősi fényt bámulni, mely a magyar nemzetet ilyenkor mindig jellemezte és jellemzi. Így következett el a nevezetes nap reggele, melynek eseményeit — habár csak dióhéjban, hitelt érdemlő egykorú szemtanu elbeszélése nyomán — az alább irottakban közöljük.*

* «Krönungs-Album.» Text von Dr. Max Falk und Adolf Dux. (Budapest, Gebr. Deutsch.) V. ö. e díszmű 42. és következő lapjait.

Reggeli 7 órakor indult meg Budáról a koronázó menet, még pedig úgy, hogy mindenütt a katonaság sorfala között lépkedett. A menetben, melynek fényéről bizonyára sokan beszélnek máig is, az udvari lakájok és apródok után haladtak a kamarások, mágnások, a különféle lovagrendek vitézei, majd az aranygyapjasok, nyomukban Andrássey Gyula gróf magyar miniszterelnök, a nádor helyettese.

A miniszterelnök után jött a testőrség, a címernökök, illetőleg heroldok, Zichy Manó gróf kir. főudvarmester képviselője, kezében a bottal, majd Károly Lajos, Lajos Viktor, József és Lipót főherczegek fényes díszben, összes méltóságai jelvényeivel, jobbfelől Lipovniczky püspök az apostoli kereszttel, balfelől Zichy Eduárd gróf főlovászmester helyettese az ország kardjával.

E fényes menet után jött a Felséges uralkodópár. Ő Felsége a király magyar táborszernagyi egyenruhát viselt és feltett kalppaggal lovagolt, a királyné ő Felsége magyar nemzeti díszöltönyben és magyar fejdíszszel, nyolczlovas díszfogaton. A király mellett, kissé hátrább, a testőrök kapitányai lovagoltak, mögötte a főkamarás, Cziráky János gróf és Creneville első adjutáns. Két oldalt Budapest város tanácsa haladt hajadon fővel. A királyné mögött haladt főudvarmestere, Königsegg gróf és a királyasszony apródjai. Következett egy hatlovas és még négy hatfogatú udvari kocsi (Königsegg-Bellegarde grófné, a királyné főudvarmesternője, s a palotahölgyek). A menetet testőrök, palotaőrök és katonaság rekesztette be.

Igy haladt a menet a budai Szent-György-téren, a tárnokutcán és dísztéren keresztül egészen a Mátyás-templomig. Mindenütt tengernyi nép, még a háztetők is zsúfolva voltak vállalkozó ifjúsággal, mely kora reggeltől étlen-szomjan leste a ritka látványt.

A templomon belül a hercegprimás fogadta az uralkodópárt fényes segédlettel. A király és királyné ekkor rövid ideig pihentek, még pedig a jobboldali kápolnában, míg a testőrök a megfelelő intézkedéseket tették meg, hogy zavar ne támadhasson, illetőleg oda nem tartozó egyének a templomba ne jussanak.

Ezalatt a kápolnában elkészítették a koronázó jelvényeket és csakhamar harsány kürtszó mellett megindult a díszmenet a főoltárhoz. A mágnások, kamarások, zászlós urak és koronaőrök után jöttek a főméltóságok, kiki egy-egy koronázó jelvényt nyel. Zichy Ferencz gr. főpohárnok vitte a kardot, Sennyey Pál br. tárnokmester a keresztet, Sokcsevics horvát bán az ország almáját, Majláth országbíró a jogart, végül Andrássy miniszterelnök a magyar szent koronát. A jelvények viselői után a főhercegek és az uralkodópár következtek.

Ő Felségeik elébb az e célból elkészített trónon foglaltak helyet, majd kezdetét vevén a tulajdonképeni koronázó szertartás; a királynak az oltár aljához széket tettek, a melyről csak akkor kelt fel, midőn az evangeliumra megesküdött, hogy a békét és igazságot fenntartja, a mi térden állva történt és a «Pax»-nak nevezett kereszt megcsókolásával végződött. Ezután a királyt a hercegprimás jobbján és vállai között a szent kenettel megkenete, mely szertartás után felékesítették a koronázó paláttal, melylyel azután meghallgatta a nagymisét, egészen a graduale végéig.

Ekkor a primás az evangeliumoldalra állván, először átadta a királynak a kardot, a ki azzal a szokásos vágást eszközölte, mire odakünn az első sortűz dördült el. Majd ismét felövezte a királynak Szent István kardját, mire a király letérdelt és a primás Andrássy gróffal, mint a

nádor helyettesével, fejére tették a magyar koronát. Ezután megáldották a főpapok és a világi méltóságokkal egyetemben a trónhoz vezették és ezzel mintegy beigtatták. Ekközben a katonaság másodszor, majd harmadszor sortüzet adott, végül pedig megdördültek az ágyúk és meghúzták a harangokat.

Csekély eltéréssel ugyane módon koronázták meg a királyné ő Felségét is, csakhogy a koronát nem fejére tették, hanem jobb vállához érintették, hasonlókép elmaradt a karddal való felövezés és a paláستtal való felékesítés. Ezután a királyi pár részt vett az ünnepélyes istentiszteletben, magához vette az Úr testét és utána az időközben kitárt templomajtón által gyalog ment az országház-utczán végig a helyőrségi templomba. A menettel egyidejűleg, melynek fénypontját a teljes királyi díszben haladó uralkodó képezte, köröskörül arany és ezüst emlékérmeket szórtak a nép közé.

Míg a menet a királylyal a helyőrségi templomba tért, a királyné elhagyta a Mátyás-templomot és fényes kísérettel a királyi várba távozott.

Ezalatt a király a templomban rövid pihenés után megajtette a lovaggáütést, majd lóra ülven, ugyanoly díszmenetben, mint a hogy fentebb leirtuk, áthaladt az úri-utczán, dísztéren, az Albrecht-úton, a lánczhídon át és a Dunaparton végig egészen a pesti plébánia-templomig, mely előtt emelvény állott azon a téren, melyet azóta «Eskütér» néven ismerünk. A menetnek ezúttal egy oly díszpontja volt, a mely feledhetetlen: a megyék bandériumai, hazánk négy hagyományos főkerülete szerint rendezve.

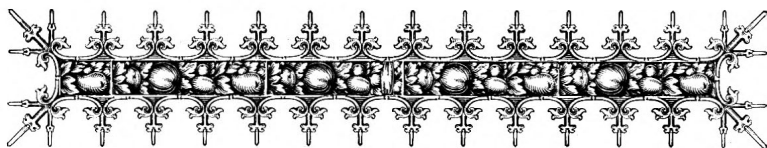
Az eskütéren a király ünnepélyes esküt tón, melyet a nép lelkesült éljennel fogadott és az egetverő lelkesedés nyomon kísérte a menetet, midőn a vácz-utczán

és Dorottya-utczán végig a koronázó dombhoz haladt. Időközben a királyné hajón általjött és a Lloyd-épület balkonjáról nézte végig a kardvágásnak most következő jelenetét. Az egész menet megkerülte a koronázó dombot és azután megállott, úgy, hogy annak feje a láncz hídnál volt. A király alkalmas helyen kivált a kíséret közül és egymagában felvágztatván a dombra, ott kardjával négy vágást intézett a négy világtáj felé, mire éljenzés, megágyüdörej válaszolt és a túlsó oldalon lelovagolván, a kísérettel és díszmenettel Budára tért vissza. Ezt követte a díszebéd, melyen a királyi pár teljes díszben vett részt. A nagyobb szabású (900 terítékű) bankett azomban csak 9-én volt, a Vigadó dísztermében. Megelőzte azt az ott időző külföldi diplomatikus vendégek ünnepélyes fogadtatása az udvarnál, követte pedig este a koronázó város fényes kivilágítása, mely ép úgy gyönyörködtette a szemet, mint a lelket a nagyszámú megkegyelmezésekről elterjedt hír.

Junius 10-én a fővárosi és országos küldöttségek tisztelegtek, átadván a koronázási ajándékokat. Ez utóbbiak legértékesebb része 50—50,000 db arany volt, művészileg kidolgozott szekrénykében. Ezeket az összegeket a királyi pár a honvédek javára adományozta. A főváros természetben való ajándékainak bemutatása és a bandériumok tisztelgése képezték a megható ünnepély befejezését, mely után (junius 12-én) a királyi pár elutazott.

A koronás király már jun. 12-én megkezdte alkormányos működését, szentesítvén az addig kidolgozott törvényeket. Új korszak köszöntött be, mely a harcok sebeit hegeszteni, uralkodókat és népeket boldogítani volt és van hivatva.

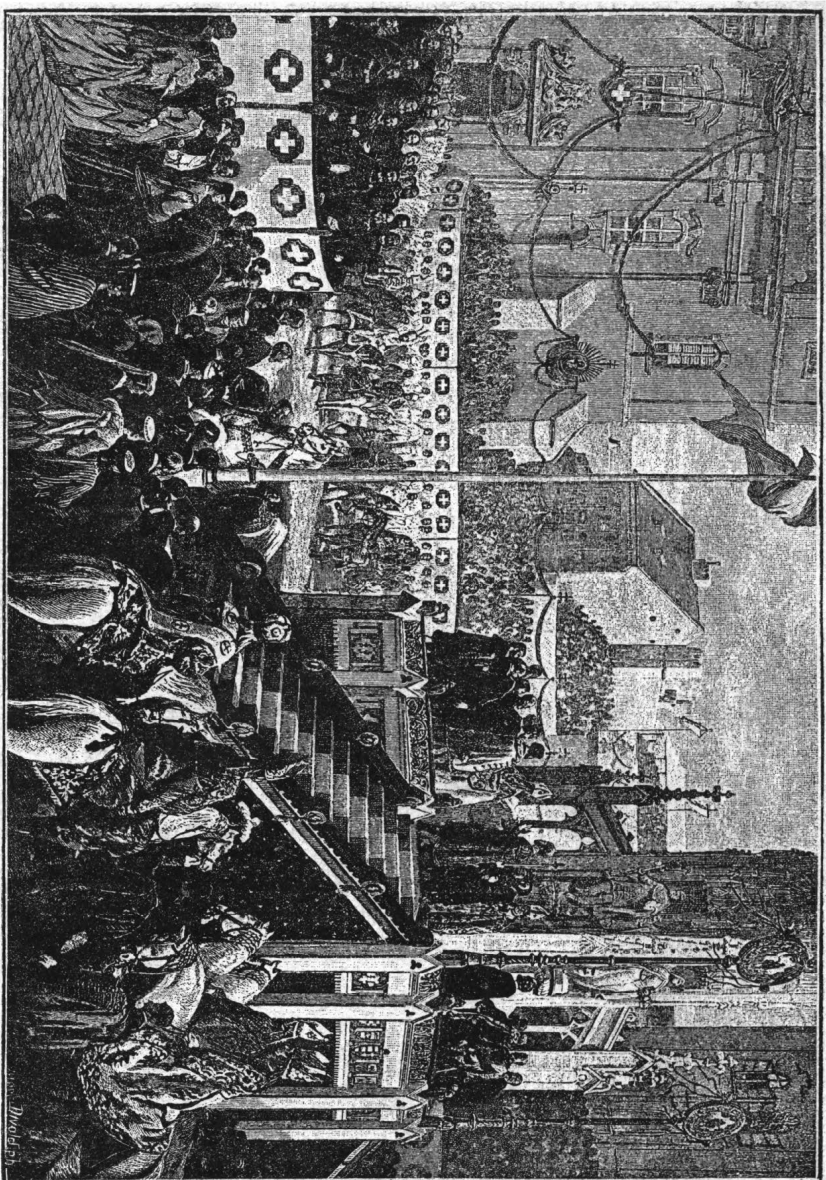

HUSZONÖT ÉV GYÜMÖLCSE.*

Soha uralkodó nem lépett trónra nagyobb reményekkel és vágyakkal, mint huszonöt év előtt szeretett királyunk, és soha őszintébb uralkodó nem ült a fejedelmi székben, mint ő. Reményei és vágyai között bizonyára az volt a legelső és legfőbb, hogy országát a háborúnak rázkódtatásaitól megkímélje és népeinek a lassú, de biztos haladás módját biztosíthassa.

S ez a reménye fényesen betelt. Hazánkon meglátszik, hová fejlődhetik egy nemzet, ha alkotmányos király uralma alatt egy negyedszázadon által a békének áldásait élvezi. Mert sem az alkotmány béke nélkül, sem megfordítva, ilyen eredményeket, a nemzetnek ilyen megszorodását és gyarapodását, szellemi erőforrásainak ekkora bőségét és munkálkodásának ilyen következetességét nem képes létrehozni. Nem célunk e helyen a negyedszázados uralkodás kritikájába bocsátkozni, de az eredmények rövid összefoglalása oly hálás feladat, mely míg a hazafi szivét öröme kelti, addig a nemzetre nézve hatalmas tanulságot rejt magában.

* Technikai körülményeknél fogva az előre hirdetett munkácska két utolsó fejezetét a következőkben egy fejezetbe vontuk össze.

I. FERENCZ JÓZSEF MAGYAR KIRÁLY ESKÜJÉ.

TARTALOM.

	Oldal.
Bevezetés	3—5
Korona és koronázás	7—14
Koronázó jelvények	15—24
A szent korona 1867-ig	25—30
A 67-ki koronázás	31—36
Huszonöt év gyümölcse	37—39

SZÖVEGKÉPEK:

Andrássy Gyula gróf miniszterelnök	6
I. Ferencz József magyar király megkoronáztatása	12
Erzsébet magyar királyné megkoronáztatása	13
A koronát és koronázó jelvényeket rejtő szekrény	16
Az ország almája és a királyi jogar	22
A jogar foglalatának rózsája	23
Koronázó kereszt	24
Szelepcsényi-kereszt («Pax»), melyre a király esküszik	24
I. Ferencz József magyar király esküje	40

MŰMELLÉKLETEK:

Ő Felségeik arczképe. — A magyar szent korona és a koronázó palást. — A magyar szent koronának részletei. (Összesen három kettős kép.)

